

Grundtvig: Naar den høitærede Minister for Oplysningsvæsenet iastes yttrede, at hvad vi endnu kunde have paa dette Trin at sige om det nærværende Lovforslag, vilde vistnok hverken gjøre fra eller til, saa at han allerede da kunde ønske at beholde det sidste Ord, da viste det sig vel dengang, at endeel af det ærede Things Medlemmer vare enige med den ærede Minister, men jeg tør dog troe, at Over-tallet havde soleklar Ret, da det fandt det urigtigt at afbryde Ordskiftet om Loven i det Hele, forinden det endnu var begyndt. Noget Saadant er vistnok skeet forleden engang; men jeg troer, at det ikke var godt, om det skete igjen; vor 3die Behandling staaer virkelig fare for at blive, hvad den ikke skal være, og ikke at blive, hvad den skal være, nemlig at blive en Slags Omgjørelse af 2den Behandling, hvilket vistnok er meget ubetimeligt, og hvorved den ikke bliver, hvad den skal være, en Forklaring af første Behandling, idet Lovforslaget, efter ved 2den Behandling at have modtaget alle de Tillemplinger og Endringer, man fandt hensigtsmæssigt, da kunde træde klart frem for os, og saaledes modtage sin endelige Dom og Afgjørelse. Saaledes i Almindelighed, og hvad nu det nærværende Lovforslag i Særdeleshed angaaer, da vide vi Alle, at det har ikke gennemgaaet nogen første Behandling, det er faldet som fra Skyerne ned ved 2den Behandling, er egentlig ikke blevet betragtet i sin Heelhed, i sin hele Stilling paa den ene Side til Grundlovens Bestemmelser, og paa den anden Side i sin Stilling til en Frigjørelse af Borgerlivet fra alle kirkelige Hensyn, som, hvad enten man vil kalde den Troesfrihed eller Samvittighedsfrihed eller Religionsfrihed eller som Engestmanden, som gaaer bus paa alle forhaanden værende virkelige Ting, Gudsdyrkelsesfrihed, er et ganske uafviseligt Kray i vore Dage, saa at det, under en eller anden Skikkelse, paa en eller andea Mande, ordentlig eller uordentlig, ved Lov eller uden Lov, maa blive fyldestgjort, hvor som helst enten Borgerlivet eller det høiere Menneskeliv skal finde en fornyet og varig Skikkelse og skal faae en rolig Virksomhed. Jeg veed nok, at det herinde er paastaet, at der i alt Fald her i Danmark, i alt Fald hos os, ikke

soles Trang til en saadan Frihed, ikke Trang til en borgerlig Frigjørelse fra det kirkelige Halsjern, da saagodt som hele Folket, har man sagt, var vel fornøjet med det, saaledes som det var gaaet over fra den gamle Statskirke til den nærværende Folkekirke; jeg har nok hørt det, men jeg maa erklære, det er ikke saa, det er, som jeg kan bevise, ikke saa. Det kan vistnok være meget sandt, og jeg vil ikke benægte det, at de Tusinder baade fra Holland og Sylland og hvor det ellers kan være, som have underkrevet Adresser mod Lovforslaget, det kan vel være, at de virkelig, som de sige, ingen Trang have følt eller føle til borgerlig Frihed fra Kirkens Tvang, men det kan dog kun være sandt, naar de virkelig endnu sove den søde Søvn, hvortil vor verdslige Kirkelov har truet hele Folket, og hvori den gamle Statskirke stræbte at inddysse alle sine Medlemmer; thi det er os jo Alle vitterligt, at ikke blot alle de saakaldte „Dyvakie“ trindt i Landet have høiroftet erklæret, at de kunne ikke i deres Saligheds Sag erkende nogen verdslig Magt og Myndighed, men det er os Alle, som ere vaagne til aandelig Bevidsthed. Vi kunne med vor bedste Villie hverken erkende, at den verdslige Dyrighed eller Rigsdagen har nogen Ret til at raade over vore Forhold til Gud og Ewigheden eller i det Hele over vore Forhold til den anden usynlige Verden; vi kunne det ikke, og vi kunne heller ikke som ærlige Mennesker underkaste os deres Bestemmelser paa vore aandelige dem fremmede Enemærker. Altsaa det er ganske vist, at her er Folk, som føle Trang til en kirkelig Frihed, det vil sige, en borgerlig Frihed for Kirkens Tvang, og før at nævne noget ganske Bestemt, saa see de her for dem en dansk Borger, og de see en af den gamle Statskirkes gamle Præster, og som man siger meget gammeldags Præst, som har stridt hart for alt det Indvendige i Statskirken, men som har i sine 40 Præsteaar baade følt og paastaet en almindelig Ret til borgerlig Troesfrihed, det har han, og han har selv saa dybt følt Trangen dertil, at han ikke alene har indstandigen bedet den verdslige Dyrighed om Tilladelse til at træde ud af Statskirken, til at træde ud af den i hans Dine rødsomt forvirrede, halvt forstenede og